

Regler och riktlinjer

för

Biodynamisk växtodling och djurhållning

Gäller från och med 1 januari 2007

Utgivna av Svenska Demeterförbundet, Skillebyholm, 153 91 Järna

Tel: 08 551 579 88, Fax: 08 551 579 76, Epost: info@demeter.nu

Hemsida: www.demeter.nu

Utgivna av Svenska Demeterförbundet

Innehållsförteckning

<i>Regler och riktlinjer</i>	1
<i>1. Den biodynamiska odlingsmetoden</i>	4
<i>2. Lantbruksorganism - Lantbruksindividualitet</i>	4
<i>3. Åkerbruk och växtodling</i>	4
3.1. Utsäde och planter	4
3.2 Gödsling	6
3.2.1 Gödslingsnivåer	6
3.2.2 Tillförsel av gödsel och jord	6
3.3. Växtskötsel och växtskydd	7
3.3.1. Lagring	7
3.4. Trädgårdsodling och fältmässig grönsaksodling, odling av fleråriga grödor	7
3.4.1. Utsäde, plantmaterial och småplanter	7
3.4.2. Gödsling, jord och substrat	7
3.4.3. Växtskötsel och växtskydd	8
3.4.4. Ogräsreglering	8
3.4.5. Odling under glas och folie	8
3.4.6. Skörd och bearbetning	8
3.4.7. Dispensbestämmelser för trädgårdsodlingar med grönsaker och krukväxter	8
3.5. Frukttodling	9
3.5.1. Plantmaterial	9
3.5.2. Gödsling och vård av jorden	9
3.5.3. Växtskötsel och växtskydd	9
3.5.4. Karens	9
3.6. Svamp	9
3.7. Groddar och skott	9
3.8. Nya kulturer och produktionstekniker	9
<i>4. Biodynamiska preparat</i>	9
<i>5. Djurhållning</i>	10
5.1. Egen djurhållning	10
5.2. Samverkan mellan jordbruk/trädgårdar	10
5.3. Djurbesättning	10
5.4 Skötseln	10
5.4.1. Skötseln av nötkreatur	11
5.4.2. Skötseln av får, getter och hästar	12
5.4.3. Skötseln av grisar	12
5.4.4. Skötsel av fjäderfä	12
5.5 Utfodring	12
5.5.1. Inköp av foder	13
5.5.2. Utfodring av mjölkkor, får, getter och hästar	13
5.5.3. Utfodring av gödboskap	13
5.5.4. Utfodring av avels- och gödkalvar, föl samt lamm och killingar	13
5.5.5. Skötsel av vandringshjordar och sommarbete i icke kultiverade områden	14
5.5.6. Inhysning av boskap	14
5.5.7. Gemenskapsbeten	14

5.5.8. Utfodring av grisar.....	14
5.5.9 Utfodring av fjäderfä	14
5.6. Avel och märkning.....	14
5.6.1. Avel.....	14
5.6.2. Märkning av djur och ladugårdsjournal.....	14
5.7. Djurens ursprung, djurinköp och försäljning.....	15
5.7.1. Mjolk, mjölkkor och kalvar.....	15
5.7.2. Nötdjur som gödboskap.....	15
5.7.3. Får och getter.....	16
5.7.4. Grisar.....	16
5.7.5. Fjäderfä.....	17
5.7.6. Produkter från bi.....	18
5.8. Behandling av djur med läkemedel/hälsjournal.....	18
5.9. Djurtransport och slakt.....	18
5.10. Rengörings- och desinfektionsmedel.....	18
<i>6. GMO och GMO-föreningar (derivater).....</i>	<i>18</i>
<i>7. Omläggning – godkännande – avtal.....</i>	<i>18</i>
7.1. Omläggning och odlaren.....	18
7.2. Verksamhetens omläggning.....	19
7.3. Demetergodkännande och användning av märken.....	19
7.3.1. Under omläggning till Demeter.....	19
7.3.2. Avtal.....	20
<i>8 Fribelägenhet.....</i>	<i>20</i>
<i>9 Kontroll.....</i>	<i>21</i>
<i>Bilaga 1 Beräkning av djurbesättningen.....</i>	<i>22</i>
<i>Bilaga 2 Följande foder är tillåtet att köpa in.....</i>	<i>23</i>
<i>Bilaga 3 Tillåtna kompletterings- och tillsatsämnen i utfodringen.....</i>	<i>24</i>
<i>Bilaga 4 Tillåtna gödselmedel.....</i>	<i>25</i>
<i>Bilaga 5 Tillåtna åtgärder och medel för växtvård- och växtskyddsbehandling.....</i>	<i>26</i>
<i>Bilaga 6 Omläggning av skiften och animaliska produkter från konventionell odling.....</i>	<i>27</i>
<i>Bilaga 7 Dispenser.....</i>	<i>28</i>
<i>Bilaga 8 Minimialder för slakt av fjäderfä.....</i>	<i>29</i>
<i>Bilaga 9 Tillåtna medel för rengöring och desinficering av djuranläggningar.....</i>	<i>30</i>
<i>BILAGA 10 Biodynamiska preparat.....</i>	<i>31</i>

1. Den biodynamiska odlingsmetoden

Den biodynamiska odlingsmetoden är ett sätt att gestalta livssammanhang. Metoden kan inte standardiseras på samma exakta sätt som tillverkningen av en teknisk produkt. Den levande naturens stora mångfald medför att en åtgärd inom lantbruket kan vara helt rätt i en situation och precis fel i en annan. Då även odlarens egna kunskaper och förhållningssätt påverkar, kan biodynamiskt odlade gårdar få varierande utformning inom ramen för Svenska Demeterförbundets regler.

Produkter som kommer ut på marknaden som Demetermärkta måste produceras inom ramen för dessa regler.

Den biodynamiska odlingens idéer har sin grund i "En lantbrukskurs", en serie föredrag som hölls av naturvetenskapsmannen Rudolf Steiner. Odlingsmetoden står i en ständig utveckling genom praktiska erfarenheter och forskning.

Inom den biodynamiska odlingen finns en strävan att driva lantbruket så, att det får sin produktivitet och biologiska balans genom utformningen av driften som helhet därigenom skapar ett kretslopp för gårdsorganismen. För detta krävs en genomtänkt växtföljd och en balans mellan växtodling och djurhållning på gården.

Det är varje odlares ansvar att utifrån dessa regler odla växter och sköta djur så att konsumenternas förtroende för den biodynamiska odlingsmetoden och för Demetermärkta produkter bibehålles och förstärks.

Om märkningen: För att märka produkter med det i lag skyddade (registrerade varumärke) ord- och/eller bildmärket "Demeter" och "Under omläggning till Demeter", samt alla beteckningar som hänvisar till den biodynamiska odlingsmetoden, krävs ett avtal om godkännande. Detta avtal skall tecknas mellan Svenska Demeterförbundet och ansvarig representant för produktionsföretag, förädlingsföretag eller affärsföretag.

För godkännande av företag inom lantbruk, trädgård eller fruktodling samt skogsbruk gäller förutom att man skall uppfylla de lagliga bestämmelserna även att man uppfyller villkoren i "Ministerrådets förordning EG 2092/91 från den 24 juni 1991 om den ekologiska produktionen". Man ska därutöver uppfylla Demeterreglerna. De svenska Demeterreglerna uppdateras kontinuerligt relativt de internationella Demeterreglerna.

2. Lantbruksorganism - Lantbruksindividualitet

"Ett lantbruk motsvarar egentligen sitt väsen i ordets bästa mening, om det kan uppfattas som ett slags individualitet. Och varje lantbruk borde närma sig detta tillstånd att vara en i sig sluten individualitet." -Rudolf Steiner

Varje växtplats är olik alla andra. Varje odlare skapar genom jordbearbetning, växtföljd och gödsling förutsättningar för ett bestämt mikroliv i jorden. Vilka djurarter som hålls och vilken typ av stallar som väljs bestämmer också jordens fruktbarhet/produktionsförmåga. Människorna med sina beslut och samarbetsformer ger driften en helt bestämd prägel. Utifrån tanken om lantbruket som organism växer lantbruksindividualiteten fram.

3. Åkerbruk och växtodling

Växten är en organism som är mycket beroende av omgivningens inflytanden. Den behöver förutom en lämplig växtplats även tillräckligt med vatten och ljus. En levande jord med bra struktur är en förutsättning för en tillfredsställande rotutveckling. Utformningen av växtplatsen, valet av lämpliga arter och sorter, anpassad växtföljd, kan jämna ut ensidigheten av de olika grödorna. Särskilt bör man arbeta för att bygga upp en uthållig markbördighet. Detta kan ske genom odling av fleråriga baljväxter och en hög andel av bladväxter i växtföljden.

3.1. Utsäde och plantor

Särskild omsorg skall iakttas för att uppnå den kvalitén som eftersträvas i den biodynamiska odlingen. Biodynamiskt odlat utsäde och växtmaterial som t.ex. jordgubbsplantor ska därför användas.

*I första hand skall man välja öppet pollinerade sorter som förökats biodynamiskt.
Om inget biodynamiskt odlat utsäde eller växtmaterial finns får ekologiskt användas.
Obetat konventionellt odlat utsäde och växtmaterial får endast användas om inte biodynamiskt eller ekologiskt odlat utsäde finns, dispens krävs. (Dispens 1: bilaga 7)
Konventionellt odlade småplantor och annat växtmaterial är inte tillåtet, t.ex. sättlök, salladsplantor, kålplantor, m.m.
Utsäde och plantmaterial som är producerat, helt eller delvis, där protoplasma- och cytoplasmafusionsteknik har använts i förädlingen, är inte tillåten.
Jordbruksverkets föreskrifter om ekologiskt odlat utsäde och vegetativt förökingsmaterial måste följas.
Biodynamiskt odlat plantmaterial för grönsakskulturer inklusive sättpotatis, (småplantor) skall användas vid tillgänglighet.
Om detta inte finns tillgängligt kan ekologiskt plantmaterial användas.
Om detta inte finns tillgängligt får ekologiskt odlat plantmaterial användas.
Vad gäller spannmål får inget hybridutsäde användas. Undantag för detta kan göras för majs.
Användning av modifierat utsäde och plantmaterial är uteslutet.*

3.2 Gödsling

"Att gödsla betyder att göra jorden levande". En sådan gödsling tar utgångspunkt i växternas o djurens livssammanhang. Den biodynamiska odlingen har som en målsättning att stimulera livet i jorden samt utveckla dess bördighet. I gödselhanteringen skall de biodynamiska kompostpreparaten användas.

3.2.1 Gödslingsnivåer.

Under ett växtföljdsomlopp får den totala mängden kväve som tillförs med gödseln inte överskrida den mängd, som skulle erhållas i odlingen, vid en djurbesättning utan inköp av foder vid max 1.2DE/ha (se bilaga 1).

Om organisk gödsel från den egna odlingen, samt andra odlingsåtgärder för att främja livet i jorden, inte räcker till kan organisk handelsgödsel användas. Tillåtna gödselmedel se bilaga 4.

En alltför frodig tillväxt skall dock undvikas.

Med organiska handelsgödsel får till en gröda inte mer kväve tillföras, än vad som tillförs med gårdsegen kompost, stallgödsel och/eller grön gödsling, dock max motsvarande 0,6 DE/ha (undantag: mångåriga grödor).

Gödselmedel från den egna odlingen måste beredas med omsorg. Tillräcklig lagringskapacitet och lämplig gödslingsteknik skall beaktas. Vid hanteringen och utkörning av all gödsel ska näringsförluster, förluster genom gasbildning och urlakning minimeras.

3.2.2 Tillförsel av gödsel och jord.

Stenmjöl (även fosfathaltiga) och jord kan användas.

Syntetiska kväveföreningar, Chilesalpeter, lättlösliga fosfater samt rena kalialter och kalialter med högre klorinnehåll än 3% är inte tillåtet att använda.

Användningen av fekalier, rötslam och sopkompost är inte tillåtet.

Tillåtna gödselmedel se bilaga 4.

Kreaturgödsel som tas in i odlingen får inte härstamma från intensiv djurhållning eller djurhållning utan ströbädd

Inköp av gödselmedel enligt bilaga 4, kapitel 3.1. får endast ske med tillstånd av Svenska Demeterförbundet.

Inköp av gödsel och jord måste dokumenteras med hänsyn till ursprung, mängd och användning (till vilken gröda, till vilket skifte/växthus).

Var uppmärksam på att bibehålla eller uppnå lämplig pH-värde med hänsyn till marken och användningen.

3.3. Växtskötsel och växtskydd

Genom de mångsidiga biodynamiska åtgärder som omfattar hela verksamheten inklusive landskapsvård, eftersträvas en långtgående motståndskraft hos grödorna mot skador från svampar, bakterier och djur.

Om dessa åtgärder inte är tillräckliga, kan tillåtna åtgärder och substanser användas enligt bilaga 5.

Kemisk-syntetiska medel för bekämpning mot skadegörare, för att förebygga och bekämpa svamp- virus- eller andra sjukdomar och ogräs, samt tillväxtreglerande av kulturväxter, är inte tillåtna.

Varje användning av medel som inte tillåts i dessa regler, leder till ett underkännande av odlingen, eller minst ett underkännande av behandlade arealer och grödor, samt eventuell karens efterföljande år.

Nya medel och tillvägagångssätt får endast provas ut i samråd med Svenska Demeterförbundet.

3.3.1. Lagring

Lagring av biodynamiska produkter skall göras så att försämring av kvaliteten undviks (t.ex. vid val av lagringskärl och lagringsskyddsåtgärder).

Om starkt angrepp av skadegörare uppträder, skall detta anmälas till Svenska Demeterförbundet, som tar ställning till vilka bekämpningsåtgärder som är lämpliga. Kontaminering av produkter måste noggrant undvikas.

3.4. Trädgårdsodling och fältmässig grönsaksodling, odling av fleråriga grödor.

Trädgårdsodling och fältmässig grönsaksodling och odling av fleråriga grödor är också delar inom ett lantbruk. Verksamheter som övervägande arbetar med dessa delar av ett lantbruk behöver särskilda koncept för sin produktion.

För att uppnå en gödselhushållning som är inriktad på en skonsam uppbyggnad av jorden, rekommenderas egen djurhållning. Om det inte är möjligt, rekommenderas ett foder – gödsel – samarbete med en annan biodynamisk odling med djurhållning. Särskilt viktigt är arbetet med gödseln och kompostpreparaten.

För att kunna urskilja trädgårdsodlingar från mångsidigt jordbruk, gäller följande:

- Trädgårdsodling: huvuddelen av företagets intäkter kommer från en försäljning av grönsaks-, frukt-, bär-, och prydnadsväxtekulturer.
- Som jordbruk räknas fältmässig grönsaksodling, där grönsaksodlingens areal utgör en mindre del av jordbruksföretagets totala areal, vilket kräver djurhållning.

För att komplettera växtföljden med grödor, rekommenderas att så dessa som mellangrödor eller som insådd. Likaså ska baljväxter och andra foderväxter ha en fast plats i växtföljden med hänsyn till markuppbyggnad och vård av djurlivet.

Förutom de i föregående kapitel upptagna åtgärder gäller för trädgårdsodling, intensiv fältmässig grönsaksodling, fruktodling och andra fleråriga kulturväxter följande regler:

Den intensiva jordbearbetningen och den höga nivån av livsprocesser i biodynamiska jordar åstadkommer hög substansomsättning i jorden. Humusuppbyggnad skall därför särskilt beaktas.

Gödsel från konventionell djurhållning får endast tillföras om inköp från ekologiska odlingar inte är möjligt. Detta måste deklarerat i odlingsbeskrivningen.

Jorden får inte vara utan växtlighet eller naturlig täckning, t.ex. träda under ett helt år. Att täcka med växtmaterial är tillåtet.

3.4.1. Utsäde, plantmaterial och småplantor

Reglerna i kapitel 3.5.1. utsäde och plantmaterial gäller.

3.4.2. Gödsling, jord och substrat

Bra omsatt och preparerad gödsel från idisslare från den egna djurhållningen är den viktigaste grunden för gödslingen. Vid behov får gödsel köpas in men man måste noggrant kontrollera och försäkra sig om att gödseln inte innehåller rests substanser, eller att gödseln inte kommer från intensiv djurhållning. Ursprunget måste deklarerat i odlingsbeskrivningen.

Så- och planteringsjord och substrat som framställs i den egna odlingen är att föredra. Grunden utgörs då alltid av preparerad växt-

och/eller gödselkompost. Andelen kompost i denna blandning ska minst vara 25% av volymen.

Kompost av växtmaterial och färdiga komposter från bark- och växtavfall (löv, flis) från parker som tillhör odlingen får användas. Vad gäller användning av material från andra parker, bör en riskbedömning göras med avseende på föroreningar. Vid misstanke om förorening ska analyser påvisa att inga risker föreligger med hänsyn till skadliga ämnen.

Färdiga jordblandningar och substrat ska vara godkända för ekologisk odling.

Gödsling, växtföljd och odlingsteknik utformas så att kväveurlakning i marken och höga nitrathalter i grödorna minimeras.

I plantuppdragningssubstrat och krukjord ska andelen torv hållas så lågt som möjligt och får inte överskrida 75 % av volymen.

Syntetiska jordförbättringsmedel är inte tillåtna. Gödselmedel måste vara i överensstämmelse med dessa regler (se bilaga 4).

Odling utan jord (hydrokultur), odling i "glas- eller mineralull" samt containerkulturer får inte tillämpas.

Odling på tunna lager jord är inte tillåtna, med undantag för gräs och groddning i försäljningskärl.

Endiver bör odlas i jord. Om endiver odlas i vatten, får inga tillsatser göras som strider mot dessa Demeterregler. Odlas endiver i vatten, måste detta deklarerats i odlingsbeskrivningen.

Jord och substrat får ångas. För att stimulera den mikrobiella återväxten i anslutning till ångning ska följande åtgärder användas:

- de biodynamiska kompostpreparaten
- kompost blötlagd i vatten
- biodynamiska humuspreparatet.

3.4.3. Växtskötsel och växtskydd.

Reglerna i kapitel 3.3. växtskötsel och växtskydd gäller.

Odling under fiberduk och under marktäckande plastfolie, bör minimeras.

Perforerade material lämpade för återanvändning skall i första hand användas.

3.4.4. Ogräsreglering

Växtföljd, jordbearbetning och grödornas skötsel är av avgörande betydelse för ogräsregleringen. Mekaniska åtgärder är att föredra framför termiska.

Ångning av åkerjord är inte tillåtet.

Användningen av tekniskt framställda täckmaterial t.ex. plast, får endast användas till jordar med högt ogrästryck. Användningen skall ske i samråd med Svenska Demeterförbundet.

3.4.5. Odling under glas och folie.

I växthus är ytlig ångning av jord tillåtet.

För att stimulera återväxten av mikroorganismerna ska:

- de biodynamiska kompostpreparaten
- kompost blötlagt i vatten
- de biodynamiska humuspreparatet användas.

3.4.6. Skörd och bearbetning.

Skonsamma skörde-, bearbetnings- och lagringsåtgärder ska användas för att bibehålla de odlade grönsakernas kvalitet.

3.4.7. Dispensbestämmelser för trädgårdsodlingar med grönsaker och krukväxter.

Odlingar som utöver grönsaker även odlar krukväxter måste lägga om krukväxtodlingen samtidigt. Under omläggning måste en tydlig rumslig åtskillnad av produktionsarealerna finnas. Gödsling, växtskydd samt jord och substrat måste motsvara dessa Demeterregler.

Omläggningen ska genomföras av hela verksamheten (krukväxtodlingen) inom 5 år.

Under dessa fem år är användningen av konventionell jord och gödsel i krukväxtodlingsområdet möjlig. Ursprung, art och mängd samt användning måste dokumenteras.

Växtskyddsmedlen som används måste vara godkända enligt Demeterreglerna. Åtskillnaden av produktionsområdena måste visas upp genom en omsorgsfull dokumentation (bäddredovisning, lägesplan, verksamhetsdagbok och liknande). Detta måste deklarerats i odlingsbeskrivningen.

Organiskt avfall från den icke helt omlagda krukväxtodlingen komposteras separat och används endast i detta område.

Konventionell rå- och färdigprodukt får köpas till och säljas i krukväxtodlingsområdet. Även detta ska dokumenteras. Genom adekvat märkning måste olikheten i odlingen av krukväxter och grönsaker samt de inköpta konventionellt odlade krukväxterna framgå på ett tydligt sätt för konsumenten.

3.5. Fruktodling

Inom fruktodlingen gäller det att nyttja alla till förfogande stående åtgärder såsom blandkultur, mellangrödor och jordvård. Dessa åtgärder kan stödjas genom en intensiv vård av fleråriga kulturväxter. Ensidigheter kan motverkas genom att växtstärkande åtgärder genomförs i rätt tid. Varaktigheten av dessa långtidskulturer kräver en intensivare vård av den omedelbara omgivningen.

Insådd skall vara anpassad till miljön och vara sammansatt av många växtarter. Jorden får inte vara utan växtlighet eller naturlig täckning under hela året. Under karens året kan undantag göras från denna regel. (Dispens 2: bilaga 7)

3.5.1. Plantmaterial

I första hand skall plantmaterial av biodynamiskt ursprung användas. I andra hand får plantmaterial från ekologisk odling användas. Vid användning av plantmaterial av konventionellt ursprung måste dispens sökas.

3.5.2. Gödsling och vård av jorden.

Det nödvändiga inköpet av organisk gödsel för fruktodlingar utan kreatur, är begränsad till max 1,2 Gt/ha fruktodlingsareal. Den totala mängden av den använda gödseln får inte överskrida 90kg total kväve/ha fruktodlingsareal. (Gt = gödselenhet, se bilaga 1)

3.5.3. Växtskydd och växtskydd

Se reglerna i kapitel 3.3., växtskydd och växtskydd.

3.5.4. Karens

Omläggningen kräver minst två års karens. Information om vilka bekämpningsmedel som använts före omläggningen ska redovisas. Om fruktodlingen bekämpats hårt innan omläggning sker provtagning ska av misstänkta substanser. Eventuellt föranleder detta extra karens.

3.6. Svamp

Regler är under utarbetning av Demeter International.

3.7. Groddar och skott

För att producera skott och groddar måste frön, rötter och rhizom som används vara av biodynamiskt ursprung. Ekologiskt eller konventionellt ursprung är inte tillåtet.

Vattnet som används för produktionen av skott och groddar måste ha dricksvattenkvalitet. Substrat som eventuellt används eller bärarmaterial måste vara tillåtna enligt dessa Demeterregler. Vid tveksamma fall skall samråd ske med Svenska Demeterförbundet.

3.8. Nya kulturer och produktionstekniker.

Nya kultur- och produktionsmetoder, som inte beskrivs i Demeterreglerna och inte heller motsvarar gängse praxis i ekologisk odling, får provas ut med tillstånd av Svenska Demeterförbundet. (Dispens 3: bilaga 7).

4. Biodynamiska preparat

Det är av stor betydelse att tillverkning, lagring och användning av de biodynamiska preparaten sker omsorgsfullt och sakligt. Vid användning av preparaten i jorden, på växter och i gödsel bidrar dessa väsentligt till att berika jorden, till utvecklingen av kvalitén och avkastning hos växter samt till att höja hälsa, livs- och prestationsförmågan hos djuren på den biodynamiska gården.

Preparaten ska om möjligt framställas inom den egna odlingen eller i samarbete mellan flera gårdar. Växterna och djurorganen som behövs för framställningen bör om möjligt komma från den egna gården eller ifrån en annan biodynamisk odling. Erfarenheter och insikter som har kommit fram genom iakttagelser och försök skall beaktas vid framställning och användning. Se lämpliga

publikationer från Biodynamiska Föreningen.

Den fulla verkan kan endast uppnås om samtliga preparat (Kompost- och fältpreparaten) används varje år på ett vedertaget sätt.

Fältpreparaten ska användas enligt vedertagen praxis till varje gröda:

- Humuspreparatet används vid jordbearbetning, i början av vegetationen eller efter slätter men minst en gång om året på varje gröda;
- Kiselpreparatet används i förhållande till växternas utveckling, men minst en gång om året.
- Kärnen som används när preparaten rörs och sprutas ut skall vara rena.

Svenska Demeterförbundet kan ge dispens för användning av fältpreparaten på t.ex. svåråtkomliga hagmarker och strandkanter som inte är körbara.

All gödsel skall prepareras med kompostpreparaten minst en gång.

Odlingen kan godkännas till "under omläggning till Demeter" om den under 12 månaders skötts enligt Demeterreglerna. En förutsättning är att fältpreparaten och preparerad gödsel har använts åtminstone en gång på odlingens alla arealer. Detta gäller också för alla nytillkomna arealer.

5. Djurhållning

Demeterreglerna för djurhållningen skildrar för det mesta bara minimikraven. Djuret som besjälat väsen är då det hålls som husdjur beroende av vårt beskydd. Det dagliga arbetet bör vara utformat så, att djuret får den nödvändiga omvårdnaden och att de för djuret specifikt optimala utvecklingsmöjligheterna skapas.

En djurhållning med en relevant produktion av foder är en viktig del av lantbruket. Med hänsyn till verksamhetens utveckling kan gårdsorganismen inte vara utan djurhållning. Foderväxterna och den välavvägda gödsel som speciellt nötkreatur ger upphov till, ger genom att berika jorden ett väsentligt bidrag till gårdens långsiktiga utveckling.

5.1. Egen djurhållning

Ett Demeter godkännande av lantbruk som inte har egna idisslare eller grovfoderätande eller saknar samverkan mellan företag enligt 5.2 nedan, är inte möjligt. Undantag från kravet på djurhållning kräver dispens. (Dispens 4: bilaga 7)

I handelsträdgårdar och i odlingar med uteslutande långtidskulturer kan man avstå från egen djurhållning om arbetet med gödsel, kompost och gröngödsling samt preparatanvändning sker särskilt intensivt.

5.2. Samverkan mellan jordbruk/trädgårdar.

Samverkan mellan olika kontrollerade biodynamiska jordbruk och/eller trädgårdar, för att åstadkomma en biologisk enhet, är möjligt. Det här gäller särskilt djurhållning och utbyte av foder och gödsel. Reglerna ska tillämpas på denna enhet som helhet. Samverkan ska regleras i ett avtal. Avtalet ska presenteras för Svenska Demeterförbundet. Gödselkvivalent för samtliga arealer ska vara maximalt 1,02GE/ha och år.

5.3. Djurbesättning

Djurbesättningens sammansättning och storlek måste rättas efter klimatförhållanden och lokala möjligheter för produktion av foder. Inriktas bör vara att upprätthålla och utveckla jordens bördighet och produktionsförmåga. Det minimala djurbeståndet är 0,2DE/ha, maximalt djurbestånd får inte överstiga 1,2 DE/ha.

5.4 Skötseln

Djuren ska skötas med hänsyn till djurens artgenheter, så att välbefinnande, god hälsa och produktionsförmåga uppnås.

Stallets utformning och övriga förutsättningar ska ge djuren möjlighet att utföra sina normala beteenden och artegna rörelser; t.ex. måste de obehindrat kunna resa sig, lägga sig och kunna ligga torrt. Stall som djuren har en stor rörelsefrihet i är därför att föredra. Lokaler och rastområden ska ge djuren möjlighet att röra sig fritt. Detta ska ske genom bete, dock åtminstone genom rastgård ute. Detta innebär tillgång till naturligt ljus, bra stallklimat och vindskydd.

Att ständigt hålla djuren uppbundna är principiellt otillåtet. Av säkerhets- resp. djurskyddsskäl kan en motiverad ansökan om

tidsbegränsad dispens för tjudrandet av enskilda djur prövas av Svenska Demeterförbundet.

I byggnader som redan existerade före 24 augusti år 2000 är hållande av uppbundna djur ännu möjligt. Då ska rikligt med ströfinnas samt individuell djurskötsel och regelbunden rörelsemöjlighet. Detta kan förekomma t.o.m. 31 december, 2010. (Dispens 5: bilaga 7)

På mindre gårdar är det tillåtet med uppbundna nötkreatur, förutsatt att djuren under sommartid dagligen kan röra sig fritt eller får tillgång till bete och under vintertid utevistelse minst två gånger i veckan.

De nödvändiga byggnadsmässiga förändringarna (som utrymmen för kalvar, ersättning av spaltgolv etc.), som krävs för en god djurskötsel bör genomföras inom maximalt fem år från omställningens början. (Dispens 6: bilaga 7)

Minst 50 % av golvytan ska vara helt golv, d.v.s. inte bestå av spalt eller nät. Golven ska vara släta, men inte hala.

Uppfylls inte dessa villkor kan Svenska Demeterförbundet ge särskild begränsad dispens fram till den 31.12.2010 för följande punkter:

- otillräcklig tillgång till bete (Dispens 7: bilaga 7)
- för litet stall
- inget rinnande eller stillastående vatten för vattenlevande djur
- höns hus som inte uppfyller alla krav
- ej grästäckt uteplats för fjäderfä
- växter eller byggnader som ger djuren skydd ute i det fria.

Dessa punkter gäller enbart lantbruk vilkas stall byggdes före den 24.8.1999 och som vid den tidpunkten uppfyllde kraven i Demeterreglerna.

5.4.1. Skötseln av nötkreatur

Hornen hos idisslare har betydelse för uppbyggandet av livskraft. De utgör en motpol till de intensiva matsmältnings- och ämnesomsättningsprocesserna. De är en del av den helhet som är korns egenart.

Det är inte tillåtet att avhorna eller att ha avhornade djur på gården. I särskilt motiverade fall kan dispens ges som behöver förnyas varje år. (Dispens 9: bilaga 7)

Mjölkkor och dikor skall under sommarhalvåret ha tillgång till bete. För ungboskap (uppfödning) gäller samma krav på rörelsemöjlighet. Uppbindning av ung- och gödboskap är inte tillåtet. En kalvnings box bör inrättas vid ombyggnad av ladugården.

För gårdar med stort avstånd till betesmarker eller andra praktiska hinder, som gör att man inte har tillgång till bete i anslutning till stall eller möjlighet till utevistelse är särskild dispens nödvändig. Detta måste deklarerars i odlingsbeskrivningen och sökas. (Dispens 8: bilaga 7)

Ladugård och inredning måste uppfylla följande krav:

- Nötkreaturens liggplatser ska förses med lämpligt strö.
- Spaltgolv med mer än 50% spalt är ej tillåtna, och spaltytan får inte räknas som liggyta.
- Kodressörer är ej tillåtna.
- Skälig tillgång till rörelseyta och en lämplig skötsel av flocken, måste ge alla djur i flocken tillräckligt med yta för utövande av djurens naturliga beteende och för att inta foder.
- Antalet foder- och liggplatser måste minst motsvara antalet djur i ladugården. I ladugårdar med fri tillgång till foder - även bas fodret - är det också tillåtet med färre foderplatser.

Kalvar ska ges möjlighet till kontakt med andra kalvar. Senast f.o.m. andra levnadsveckan ska de hållas i grupper med jämgamla djur. Att hålla kalvar i enskilda boxar är bara tillåtet första levnadsveckan .

Kastrering av kalvar före 8 veckors ålder är tillåten, bedövning ska ges.

5.4.2. Skötseln av får, getter och hästar

För får, getter och hästar gäller samma regler som för nötboskap.

På en biodynamisk gård får man inte avmaska några av dessa djur rutinmässigt med veterinärmedicinska preparat.

5.4.3. Skötseln av grisar.

Grisars liggryta ska förses med strö. Spaltgolv med mer än 50 % andel spalt är ej tillåten. Uppbindning får inte förekomma. Grisar ska ha tillgång till utevistelse samt möjlighet att böka.

Suggor får bara fixeras kortast möjliga tid (max 14 dagar) för att grisa, att binda fast dem är inte tillåtet. Suggor ska ha tillgång till utomhusvistelse. Ej dräktiga suggor och suggor i tidig dräktighet samt ungsuggor ska hållas i grupper. Burar för kultingar är inte tillåtna. Tandklippning samt förebyggande slipning av tänderna är förbjudna, likaså svans- och öronkupering.

Det är tillåtet att kastrera grisar före en veckas ålder.

5.4.4. Skötsel av fjäderfä.

Fjäderfäets specifika beteende kräver möjligheter till att sprätta, picka samt att ha tillgång till sittpinnar.

Burar eller helt perforerade golv är förbjudna.

Inomhus ska minst halva golvytan fungera som sprättutrymme och ska förses med lämpligt strö (halm, agnar, träspån eller sand). I höns hus plats för spillning inrättas och upphöjda, rundade sittpinnar.

Luckorna till rastgården måste ha lämplig höjd för rasen och en sammanlagd längd av minst 4m per 100m² av husets golvyta. Särskilt dispens från Svenska Demeterförbundet är möjligt. En omställningsplan måste förevisas.

Tillgång till vatten och lättillgängliga fodertråg måste finnas. Trågens antal skall vara anpassat till flockens storlek.

Mellan beläggningarna måste huset och inredningen utrymmas, rengöras och desinficeras av hygieniska skäl. Rastgården måste lämnas tomma under minst två månader mellan varje omgång fjäderfä.

Fjäderfä måste om klimatmässigt möjligt, alltid ha tillgång till bevuxen eller övertäckt utomhusvistelse

Större delen av uterummet måste vara bevuxet eller täckt med tak. För att skydda djuren från rovdjur och angrepp ska uterummet planteras med träd eller häckar eller vara försett med andra skyddsmöjligheter för djuren.

Vattenfåglar måste ha tillgång till rinnande vatten, en damm eller en sjö. Är det klimatmässigt inte möjligt behöver fjäderfä för köttproduktion och avel uterum motsvarande artens storlek. Särskilt dispens från Svenska Demeterförbundet är möjligt. En omställningsplan måste förevisas.

Äggen måste kunna läggas i reden. Ett tillräckligt antal reden måste stå till förfogande.

Husen måste släppa in dagsljus. Belysningen ska nattetid vara släckt minst åtta timmar i sträck. Näbbklippning är förbjudet.

5.5 Utfodring

Vid utfodring måste man ta hänsyn till art, ålder och produktion samt djurens fysiologi.

Djuren ska ha tillräckligt med mineralämnen. Mineral- och spårämnen ska så långt möjligt ha naturligt ursprung (örter, torkade löv, osv.).

Det på gården producerade fodret är basen för djurens utfodring. Minst 50 % av fodret (torrsubstans), måste vara producerat på den egna gården eller i samverkan med en annan Demetergård. (Dispens 12: bilaga 7)

Varje gård ska eftersträva självförsörjning med foder. Kraftfoder ska till övervägande del bestå av spannmål och baljväxter. Utfodring med biprodukter från livsmedelsindustrin är inte tillåtna.

Antibiotika, sulfonamider, kokzidiostatika, hormoner, syntetisk-organiska föreningar samt farmaka är inte tillåtna som tillsatser i fodret. Isolerade aminosyror, "gödnings hjälpmedel", "produktionsfrämjare" (foder antibiotika och tillväxtbefrämjande medel), samt kemisk-syntetiska fodertillsatser (utom vitaminer) är inte tillåtna.

5.5.1. Inköp av foder

Vid inköp av foder till gården måste urvalet ske med särskild noggrannhet.

Inköp av foder ska i möjligaste mån ske från godkänd biodynamisk produktion.

Inköp av foder av konventionellt ursprung är inte tillåtet. (Dispens 10: bilaga 7)

Minst två tredjedelar av det årliga foder behovet (TS) måste vara Demeter foder.

Upp till 50 % (TS) av fodret i genomsnitt får komma från ej fullt certifierade arealer, som dock odlas biodynamiskt och upp till 20 % (TS) från ekologiska arealer.

Dagsransonen omläggingsfoder/karensfoder odlad på den egna gården, får inte överstiga 50% (TS) om gården är certifierad enligt "omläggning till Demeter".

Inköpt under omläggings/ekologiskt foder odlad foder får inte överstiga 50% (TS) av dagligt intag. Under en övergångsperiod får upp till 50% (TS) ekologiskt foder köpas in.

(Dispens 11: bilaga 7)

Konventionellt foder får inte köpas in.

Vid inköp av foder, foderblandningar, mineralämnen, vitaminblandningar och ensilagehjälpmedel måste kontrolleras att Demeter reglerna följs. Dessutom måste säkerställas att inga gentekniskt förändrade organismer eller deras derivat förekommer i produkten. Inköpen måste dokumenteras gällande ursprung, beteckning, mängd och användning.

5.5.2. Utfodring av mjölkkor, får, getter och hästar

Utfodringen ska vara anpassad till djurarten och innehålla en så hög andel som möjligt av grovfoder (t.ex. grönfoder, hö). Minst 60 % av torrstansinnehållet i den dagliga foderransonen ska utgöras av grovfoder. Sommarutfodringen måste övervägande bestå av grönfoder; foderintag genom bete ska eftersträvas.

På vintern ska djuren få en så hög andel hö som möjligt (kor minst 3 kg/djur/dag, små idisslare i motsvarande grad).

Vid speciella väderleks/klimat förhållanden då man inte kan skörda hö av bra kvalitet är det tillåtet att utfodra med ensilage av gräs (klöver), som har slagits efter blomningens början.

(Dispens 12: bilaga 7)

Basfoderransonen får under hela året inte bestå enbart av ensilage.

Inköp av foder från ekologiskt ursprung är begränsat till 20 % (TS).

Foder medel av animaliskt ursprung är uteslutna, undantaget mjölk och mjölkprodukter.

För rena betesgårdar där spannmålsodling inte är möjlig p.g.a. klimatet, och för vegetationsfattiga extrema lägen, kan Svenska Demeterförbundet utifrån de underlag som redovisas, ge dispens för inköp av foder.

5.5.3. Utfodring av gödboskap

Foderransonen sammansättning måste vara anpassad till idisslare och under alla årstider innehålla minst 60 % grovfoder (hö, ensilage eller foderhalm). Ensilage kan vara basfodrets huvuddel. Sommarutfodringen måste innehålla grönfoder.

5.5.4. Utfodring av avels- och gödkalvar, föl samt lamm och killingar.

Utfodringen sker med mjölk, helst mjölk från modern, grovfoder och gröpe, i möjligaste mån ur egen produktion. Kalvar och föl ska få mjölk i minst tre månader, får och getter minst 45 dagar. Ren mjölk gödning utan tilläggsutfodring med grovfoder är inte tillåtet.

Fodermedel av animaliskt ursprung - undantaget mjölk och mjölkprodukter - är förbjudna vid utfodringen av idisslare.

Saknar gården egen mjölkproduktion måste inköpta kalvar födas upp med mjölk från en godkänd certifierad ekologisk gård. Om inte detta är möjligt måste avvanda djur köpas in från sådana gårdar.

Om djuren föds upp på enligt ovanstående, får de marknadsföras som Demeter tidigast sex månader efter upphörd mjölkuppfödning och förutsatt att utfodring och allt övrigt sker enligt reglerna.

5.5.5. Skötsel av vandringshjordar och sommarbete i icke kultiverade områden.

Kött från vandringshjordar får säljas som Demeter om åtminstone två tredje delar av fodret kommer från den egna Demeterodlingen. Resten av fodret kan komma från extensiva beten, det kan även vara naturskyddsarealer – dessa får inte vara behandlade med konstgödsel eller växtskyddsmedel. Dagliga anteckningar om utfodringsplatserna måste göras.

5.5.6. Infrysning av boskap

Konventionellt hållna djur får vistas på Demeter gårdars beten, om Demeter gårdens djur inte samtidigt befinner sig där. Tillstånd krävs från Svenska Demeterförbundet. (Dispens 13: bilaga 7)

5.5.7. Gemenskapsbeten

Djur från Demetergårdar får hållas på gemenskapsbeten om

- inga medel som strider mot reglerna använts på betesmarken de senaste tre åren.
- om de konventionella djuren kommer från extensiv hållning.

Under den gemensamma tiden på betet får mjölk och mjölkprodukter från Demeterdjur bara säljas som Demeter om dessa djur hålls åtskilda från de andra vid mjölkningstillfället. Särskilt dispens söks hos Svenska Demeterförbundet. (Dispens 14: bilaga 7)

5.5.8. Utfodring av grisar.

För grisar bör man eftersträva fullständig egenproduktion av foder. Grisarna ska dagligen få färskt, torkat eller ensilerat grovfoder, helst även saftigt foder (t.ex. ensilage, betor).

- Inget konventionellt foder är tillåtet
- Den totala mängden inköpt foder är begränsad till 50% (TS) för gårdar med fler grisar än motsvarande 5 DE.
- Eget producerat foder från karenstiden (med karens menas omställningen från konventionellt till ekologiskt/biodynamiskt), kan utfodras till djuren i mängder upp till 10 % av den genomsnittliga ransonen. Dessa regler är begränsad till nytillkommen areal på certifierade Demetergårdar.
- Smågrisar skall alltid ha tillgång till jord för sitt järnbehov.

5.5.9 Utfodring av fjäderfä

Hänsyn skall tas till det för arten specifika foderbehovet. Fjäderfä ska dagligen erhålla grovfoder, i första hand det som växer på deras uteplats..

Höns ska få en del av foder ransonen som hela korn i sitt sprättutrymme eller där de rör sig ute. Det till gödning beredda fodret måste till minst 65 % bestå av spannmål.

Vattenfåglar ska erbjudas fuktigt basfoder.

- Svenska Demeterförbundet kan tillåta inköp av certifierat ekologiskt foder till fjäderfä, i mängder upp till 50% (TS) om inget Demeterfoder finns tillgänglig på marknaden, vilket måste verifieras.
- Eget producerat foder från karenstiden (med karens menas omställningen från konventionellt till ekologiskt/biodynamiskt), kan utfodras till djuren i mängder upp till 10 % av den genomsnittliga ransonen. Dessa regler är begränsad till nytillkommen areal på certifierade Demetergårdar.

5.6. Avel och märkning

5.6.1. Avel

Djuren skall vara födda och uppfödda på en certifierad biodynamisk gård helst från en bofast flock. Hos fjäderfä skall naturlig kläckning eftersträvas.

Den egna handjurshållningen motsvarar grunderna i den biodynamiska odlingen och rekommenderas därför starkt. Insemination kan endast bristfälligt ersätta handjursinslaget inom den gårdsegna flokken och rekommenderas därför inte. Djur framkomna ur genmanipulation är inte tillåtna.

Insats av bioteknologiska metoder (t.ex. embryooöverföring, åtskillnad av sperma efter kön) är inte tillåten.

5.6.2. Märkning av djur och ladugårdsjournal

Alla egna och tillköpta djur måste märkas entydigt och varaktigt med örnamärken eller andra märkningar. Hos fjäderfä och andra smådjur företas märkning för en hel avdelning. Ursprunget av inköpta djur måste verifieras med hjälp av medföljande dokument. Det måste vara möjligt att härleda djuren tillbaka till gården där de var födda samt till deras föräldradjur, gäller ej fjäderfä.

En journal skall föras (se också 3.8. läkemedelsbehandling) som på ett entydigt sätt visar ursprunget av djur och animaliska

produkter från försäljningsstället till födelsen. Dokumentation med samma innehåll t.ex. avelsdokument kan ersätta journalen.

5.7. Djurens ursprung, djurinköp och försäljning

Inköp av djur för avel eller för att utvidga besättningen skall företrädesvis komma från biodynamiska gårdar. Endast om detta inte är möjligt kan man köpa in djur från ekologiska gårdar.

Demeterförbundet kan vid nedanstående omständigheter tillåta inköp av djur av konventionellt ursprung upp till 40 % av djurbeståndet, under förutsättning att inga ekologiska djur finns att tillgå.

- Sällsynta raser.
- För att bygga upp en flock.
- När gården hyr mark inklusive djurbesättning.
- Hanavelsdjur.
- För att introducera nya raser på gården.

(Dispens 15; bilaga 7)

Om djuren är av certifierat ekologiskt ursprung kan de Demetermärkas efter att ha skötts enligt reglerna under minst 12 månader (se vidare tabeller sid. 21).

Om djuren är av konventionellt ursprung eller födda före omläggning, med undantag för getter och grisar för avel, kan de inte märkas med Demeter.

5.7.1. Mjölk, mjölkkor och kalvar

Mjölk kan endast säljas med märket "under omläggning till Demeter", om mjölkkorerna utfodras med foder som har Demetercertifiering eller "under omläggning till Demeter". Om det finns en ansökan som ännu inte motsvarar reglerna, får märkningen "under omläggning till Demeter" användas, om fodret har skördats tidigast 18 månader efter det fastställda datumet. Demetercertifiering av mjölk är möjlig så snart fodret kommer från Demetercertifierade arealer (se 5.5.1.).

Om enstaka mjölkkor av konventionellt ursprung köps in, kan mjölken säljas med Demetermärke eller "under omläggning till Demeter" efter 6 månaders utfodring och skötsel enligt dessa regler.

Avelsdjur som köps till från certifierade ekologiska odlingar får säljas med Demetermärke efter 12 månaders utfodring och skötsel enligt dessa Demeterregler.

Konventionella avelskalvar som köps in förutsätter dispens från Svenska Demeterförbundet. (Dispens 16; bilaga 7)

Dikalvar som köps in ska i första hand komma från certifierade Demeterodlingar. Om detta inte är möjligt måste kalvarna åtminstone komma från certifierade ekologiska odlingar.

5.7.2. Nötdjur som gödboskap

Vid inköp av göddjur från ekologiskt ursprung måste dessa fram till försäljningen med Demetermärke ha utfodrats och skötts under minst 2/3 av deras livstid enligt dessa regler.

Märkning av produkter från inköpta djur med ekologiskt eller konventionellt ursprung

Försäljnings produkt:	Certifieringsstatus av djuret vid köp	Utfodring och skötsel enligt reglerna	Märkning av färdig produkt
Nötboskap			
Mjölk	ekologisk		Demeter
Mjölk	konventionell	6 månader	Demeter
Kött från göddjur	ekologisk	minst 2/3 av livstiden	Demeter
Kött från Avelsdjur	konventionell	3/4 av livstiden minst 12 månader	Får ej märkas som Demeter eller under omläggning
Kött från Avelsdjur	ekologisk	minst 12 månader	till Demeter Demeter

5.7.3. Får och getter

Vid inköp gäller rangordningen enligt kapitel 5.7. (se andra stycket).

Mjölk från inköpta konventionella avelsdjur kan säljas med Demeter märkning efter 6 månader.

Kött från inköpta konventionella djur kan efter sex månader säljas som "under omläggning till Demeter". Kött från inköpta konventionella getter kan bara säljas som Demeter efter 12 månader.

Märkning av produkter från inköpta djur med ekologisk eller konventionellt ursprung

Försäljnings produkt: Får och Get	Certifieringsstatus av djuret vid köp	Utfodring och skötsel enligt reglerna	Märkning av färdig produkt
Mjölk	ekologisk		Demeter
Mjölk	konventionell	6 månader:	Demeter
Kött	ekologisk	minst 6 månader	Demeter
Kött	konventionell	upp till 12 månader	Under omläggning till Demeter
Kött Endast get	konventionell	mer än 12 månader	Demeter

5.7.4. Grisar

Vid inköp gäller rangordningen enligt kapitel 5.7. (se andra stycket), den kvantitativa begränsningen för inköp av hondjur och de övriga grundläggande föreskrifter.

Inköp av smågrisar skall främst göras från Demeter odlingar. Vid brist på smågrisar av Demeter kvalité kan även djur från certifierade ekologiska odlingar köpas in. Smågrisar som ska gödas, får endast härstamma från Demeter- eller certifierade ekologiska odlingar. Smågrisar från konventionella odlingar får endast köpas, om inga ekologiska är tillgängliga, och då endast med dispens från Svenska Demeterförbundet. (Dispens 17: bilaga 7)

Inköp av konventionella just avvanda smågrisar under 25 kg är möjligt för att bygga upp en besättning.

Grisar inköpta som smågrisar med konventionellt ursprung får säljas med märkning "under omläggning till Demeter" först efter 6 månaders utfodring och skötsel enligt Demeterreglerna. Smågrisarna får inte vara tyngre än 25 kg och ska köpas in direkt efter avvänjningen. Smågrisar får köpas från djurhållning med ströbädd och utan kuperade svansar.

Märkning av produkter från inköpta djur med ekologisk eller konventionellt ursprung

Försäljnings produkt:	Certifieringsstatus av djuret vid köp	Inköps ålder	Utfodring och skötsel enligt reglerna	Märkning av färdig produkt
Kött	ekologisk			minst 2/3 av livstiden Demeter
Kött	konventionell		Smågrisar till max 25 kg direkt efter avvänjning	minst 6 månader Under omläggning till Demeter
Kött	avelsdjur Konventionell			minst 24 månader Demeter

5.7.5. Fjäderfä

Inköp av endagskycklingar eller unghöns är möjligt, rangordningen i kapitel 5.7. (andra stycket) gäller.

Unghöns av konventionellt ursprung får inte köpas in.

Ägg från inköpta ekologiska unghöns får säljas med Demeter om de utfodrats och sköts enligt Demeterreglerna.

Gödkyckling och andra gödfjäderfä:

De ska tillföras flocken som endagskycklingar, dvs. de måste lämna kläckningsföretaget senast på den tredje dagen.

Vid inköp av kycklingar/rekrytering gäller rangordningen enligt kapitel 5.7. (andra stycket):

Föreligger brist på kycklingar med ekologiskt ursprung, kan kycklingar från konventionellt ursprung köpas in. Dispens krävs från Svenska Demeterförbundet för inköp av kycklingar av konventionellt ursprung. (Dispens 19: bilaga 7)

Gödkycklingar av konventionellt ursprung enligt dispensen, som utfodras och sköts enligt Demeterreglerna, kan säljas med "under omläggning till Demeter".

Minimiålder för slakt måste iakttagas. Se bilaga 8. Långsamt växande raser skall prioriteras.

Försäljnings produkt:	Certifieringsstatus av djuret vid köp	Inköps ålder	Utfodring och skötsel enligt reglerna	Märkning av färdig produkt
Ägg	Unghöns ekologiska	veckor	max 18	samma godkännande-status som foder Demeter/under omläggning till Demeter
Gödfjäderfä	ekologisk		30 dagar	Demeter
Gödfjäderfä konventionella	Endagskycklingar		max 3 dagar tupp 150 dagar	höns 81 dagar Demeter Under omläggning till

Övriga
köttfäders Konventionella

max 3 dagar

från ankomst
till slakt

Under omläggning till
Demeter

5.7.6. Produkter från bi

Produktions- och godkännandekraven för "honung från Demeterbiskötsel" och andra produkter från biodling regleras i separata regler. Dessa regler ska vara ratificerade av Svenska Demeterförbundet senast 2007.

5.8. Behandling av djur med läkemedel/hälsojournal

Djurens hälsa skall i första hand säkerställas genom uppmärksam skötsel av djuren, val av lämpliga raser, avel och utfodring, samt genom andra förebyggande åtgärder. Om hälsostörningar uppträder, så måste åtgärder inledas omedelbart för att avlägsna eller lindra dem.

Biologiska, antroposofiska, homeopatiska och andra naturläkeåtgärder är att föredra. Kemisk-syntetiska läkemedel och antibiotika får endast användas av veterinär eller enligt veterinärens anvisningar.

Djur får, under sin livstid, inte genomgå fler än tre behandlingar med kemisk-syntetiska, allopatiska läkemedel eller antibiotika (undantagna är vaccinationer och åtgärder för bekämpning av parasiter). Djur med kortare livslängd än ett år får endast genomgå en behandling. Om djur behandlats med mer än en behandling måste de säljas som konventionella djur. Det är möjligt att gå in i en ny karensperiod.

Rutinmässiga och profylaktiska behandlingar med medel, som inte kan tillordnas naturläkeförfarande (t.ex. kemoterapeutiska, antibiotika, medel mot parasiter) är inte tillåtna, förutom om de är lagligen eller genom myndigheter föreskrivna. Härifrån undantas situationer, där parasiter i verksamhetsområdet har påvisats som endemiska.

Avmaskningsmedel får endast användas om parasiter har påvisats genom undersökningar av avföring och med hänsyn tagen till beteshygieniska åtgärder.

Hormonella behandlingar för att synkronisera brunsten och för att skynda på gödningen är inte tillåtna.

Behandlingar av enskilda djur samt en hel flock med kemisk-syntetiska, allopatiska läkemedel och antibiotika skall noggrant antecknas i en hälsojournal. Detta skall göras så, att behandlingen av varje enskild djur framgår med diagnos, behandlingsförfarande, medikament, karensperiod och tidpunkt för behandling. Journalen skall uppdateras och visas upp vid förfrågan.

Vid användning av allopatiska läkemedel skall dubbla lagligen föreskrivna karensperioder iakttas, men minst 48 timmar, om ingen karensperiod är angiven.

5.9. Djurtransport och slakt.

Slakt av djur kräver särskild uppmärksamhet. Ethisk och moralisk insikt påbjuder att behandla alla djur från transporten till slakten så att ångest, stress, törst och smärta hos djuret så långt som möjligt kan undvikas. Transportvägar skall vara så korta som möjligt, helst inte mer än 200 km.

Bäst är om djuren slaktas inom den region där det har vuxit upp. El-pådrivare får inte användas.

5.10. Rengörings- och desinfektionsmedel.

Tillåtna medel och åtgärder, se bilaga 9.

6. GMO och GMO-föreningar (derivater).

Användningen av genetiskt modifierade organismer (GMO) och deras derivater är inte tillåtet. För vissa konventionella medel som används i företaget krävs en bekräftelse från leverantören, där det framgår att produkterna inte innehåller genetiska modifieringar (se även bilaga 2).

7. Omläggning – godkännande – avtal.

Omläggningen är en förvandlingsprocess, som omfattar flera utvecklingssteg av verksamheten

7.1. Omläggning och odlaren.

Grundläggande kunskaper i lantbruk och intresse för den biodynamiska odlingsmetoden är viktiga förutsättningar för en framgångsrik verksamhet.

7.2. Verksamhetens omläggning.

För att lägga om till en biodynamisk verksamhet behövs en individuell framtidsbeskrivning om i vilken riktning verksamheten ska utvecklas. Enligt denna framtidsbeskrivning upprättas tillsammans med rådgivningen en omlägningsplan som omfattar:

Till verksamheten tillhörande arealer med storlek och gröda, en detaljerad gårdsöversikt, en växtföljdsplanering, en gödselplan, djurhållningens utveckling samt lokalt anpassade åtgärder för minskningen av skadlig miljöpåverkan (t.ex. industrier, hårt trafikerade vägar) eller vinddrift från konventionella grannar.

På gårdsöversikten antecknas utöver en noggrann lägesplan av skiftena, jordens tillstånd samt den sista användningen av ej tillåtna medel.

Svenska Demeterförbundet kan kräva analyser på rester av jordbrukskemikalier eller undersöka annan särskild miljöpåverkan.

Verksamheten skall i ett steg läggas om som helhet till biodynamisk odling.

Vid särskilda situationer (Dispens 20: bilaga 7) kan skiftena godkännas ett och ett under loppet av en växtföljd. De ännu inte omlagda arealerna ska under denna tid skötas som en egen driftenhet. Parallellodling är inte tillåtet. Om så sker, kommer en nedgradering av denna gröda ske till konventionell märkning. Undantag från denna regel för perenna kulturer kräver dispens av Svenska Demeterförbundet. Utförlig dokumentation krävs i alla dessa fall. (Dispens 21: bilaga 7)

Hela verksamheten inklusive djurhållningen, måste senast fem år efter det första omläggningsgodkännandet uppnå Demetergodkännande. Längre omläggningstid förutsätter dispens. (Dispens 22: bilaga 7.)

En och samma driftsledare får inte i samma område leda en Demeterverksamhet och en konventionell verksamhet.

7.3. Demetergodkännande och användning av märken.

Om verksamheten uppfyller reglerna för EU-kontroll samt reglerna för Demeter får verksamheten årligen ett certifikat. Verksamheten har då rätt att använda Demetermärket resp. "Under omläggning till Demeter" för alla produkter motsvarande certifieringens omfattning. Ledaren för verksamheten ansöker årligen om Demetercertifiering.

En ladugårds/hälsojournal skall föras, där djurs tillkomst- och avgångar, inköp av foder och insats av mediciner dokumenteras. Planerade ändringar av inriktningen eller andra åtgärder som påverkar driften av verksamheten, måste meddelas till Svenska Demeterförbundet.

Dokumentation skall finnas över alla sålda jordbruksprodukter (mottagare, mängd och sort). Även försäljning direkt till konsument skall dokumenteras.

Svenska Demeterförbundet kan säga upp avtalet om odlaren efter två påpekanden inte uppnår reglerna.

7.3.1. Under omläggning till Demeter.

Förutsättning för godkännandet av omläggningen är att hela verksamheten bedrivs enligt reglerna, för närmare detaljer se kapitel omläggning. För användningen av märket gäller följande frister:

För att märka produkterna med "under omläggning till Demeter":

Om enheten drivits ekologiskt:
Under första året/säsongen som certifierad biodynamisk odling med användning av de biodynamiska preparaten, året/säsongen därefter kan produkterna märkas med "Demeter"

För att märka produkterna med "Demeter":

Om enheten drivits ekologiskt:

Om enheten drivits ett år med regler ovan gällande "under omläggning till Demeter"

Om enheten drivits ekologiskt minst 3 år:

Första skörden kan märkas som fullvärdig Demeter om enheten drivits ekologiskt under minst 3 år och alla preparat har använts och om odlingen i övrigt skett enligt Demeterförbundets regler under ett år.

Om enheten drivits konventionellt:

Enheten ska drivas två år (karensår) enligt reglerna för certifierad biodynamisk odling, med de biodynamiska preparaten.
Grödorna

Ett och tvååriga grödor som såtts 24 månader efter omställningens början, kan märkas med "Demeter".

Skörden från fleråriga grödor, som t.ex. frukt och bär, kan märkas med "Demeter" efter att odlingen drivits 36 månader enligt reglerna för certifierad biodynamisk odling, med de biodynamiska preparaten.

- *Tidsperioden kan förlängas i exceptionella fall: om ett företag eller del av ett företag har drivits extremt konventionellt, kan ett extra karensår läggas till.*
- *Tidsperioderna kan avkortas i speciella fall: om ett företag kan visa att det bedrivits extensivt, kan produkter efter det första året märkas med "under omläggning till Demeter". Efter andra omläggningsåret kan full Demetercertifiering vara möjlig.*
- *Partiell omläggning och nya arealer följer ovanstående regler och ska tydligt kunna dokumenteras.*

Märkningen "Under omläggning till Demeter" får användas högst fem år under förutsättning att verksamheten uppfyller kraven för detta.

För animaliska produkter gäller att fodrets status avgör vilken märkning som får användas. Se tabeller paragraf 5.7.2, 5.7.3, 5.7.4 och 5.7.5.

7.3.2. Avtal.

- *En inbjudan om deltagande i Demeterkontrollen och blanketter för odlingsbeskrivning, skickas varje år till odlaren.*
- *Odlaren skall lämna aktuell karta till Demeterförbundet tillsammans med en odlingsbeskrivning över samtliga skiften på enheten. Odlingsbeskrivningen skall innehålla uppgifter om areal, utsäde, införd gödsel, djurbesättning mm.*
- *Odlaren/djurskötaren förbinder sig via ett avtal, genom att underteckna odlingsbeskrivningen att följa Demeterförbundets regler. Avtalet sluts mellan Svenska Demeterförbundet och den/de personer som rättsligt/ekonomiskt ansvarar för driften.*
- *Odlaren/djurskötaren skall omedelbart meddela sådana förändringar av driften som kan ha betydelse för ett fortsatt godkännande eller som kräver dispens. Dispensansökan bifogas odlingsbeskrivningen.*
- *Att odlingen/djurhållningen följer Demeterförbundets regler kontrolleras av Demeterförbundets kontrollanter.*
- *Ett certifikat utfärdas av Svenska Demeterförbundet och skickas till odlaren.*

Om odlaren/djurskötaren handlar i strid med de överenskomna reglerna, kan Svenska Demeterförbundet underkänna denne med omedelbar verkan. Odlaren/djurskötaren ska då omgående sluta använda märkmaterial som hänvisar till att odlingen/djurhållningen är godkänd.

Vid överträdelse av Svenska Demeterförbundets regler kan produktionen bli avstängd i upp till fem år innan ny avtalsteckning kan bli aktuell. Överklagande av beslut skall ske skriftligen till Svenska Demeterförbundets styrelse senast fyra veckor efter meddelat beslut.

Avtalsformer

- *Demeter*
- *Under omläggning till Demeter*
- *Karens*

Märke får inte föras anonymt. Odlarens namn/företagsnamn samt adress skall alltid finnas på märkta varor. Alla produkter som säljs skall märkas. Varje förpackningsenhet skall märkas. För spannmål som levereras i lös vikt till förädlare eller återförsäljare skall följesedel eller faktura samt certifikat som visar vilken avtalsform man är godkänd till medfölje som dokumentation.

Odlaren betalar en årlig avgift för att delta i kontrollen.

Demeterförbundet har rätt att inhämta information från andra källor som kan ha betydelse för kontrollen, (t.ex. KRAV, rapport från djurhälsoinspektion m.m.)

8 Fribelägenhet

Odling och uppläggsplats för produkter skall vara så belägna att föroreningar och dylikt inte nedsätter produkternas värde som livsmedel eller foder. Om gården gränsar till annan brukares konventionellt odlade skiften, ska åtgärder vidtas som minimerar

riskerna för att godkänd mark eller gröda förorenas. Sådan åtgärd kan vara; överenskommelse med grannen om frizon, upprättande av egen frizon eller skyddsplantering.

Gräns mot granne som använder bekämpningsmedel är 25 meter, och gräns för handelsgödsel 10 meter.

Odling för humankonsumtion och foder till djur får inte ske närmare än 25 meter från väg med 3000 fordon per dygn. Vatten som misstänkes vara förorenat av industri eller reningsverk får inte användas till bevattning.

Analys av giftrester i marken som kommer från växtskydd eller som följd av extraordinär miljöpåverkan kan krävas och skall bekostas av odlaren.

9 Kontroll

Demeterförbundet utför kontroll enligt dessa regler. Vid godkännande utfärdas ett certifikat som ger rätt att märka produkter med "Under omläggning till Demeter" eller Demeter.

Den kontroll som Demeterförbundet erbjuder förutsätter ett godkännande enligt EU:s förordning för ekologisk produktion nr 2092/91.

Efterord

Ovanstående regler har arbetats fram ur ett samarbete mellan praktik, rådgivning och forskning. Reglerna speglar kunskapssituationen vid en bestämd tidpunkt och även situationen för lagar och förordningar. Reglerna måste med hänsyn till detta uppdateras kontinuerligt.

Reglerna gäller inom lantbruk, trädgårds- och fruktodling. Reglerna gäller tills en ny version har godkänts.

Förslag till ändringar kan riktas till:
Svenska Demeterförbundet
Skillebyholm, 153 91 Järna

E-post: demeter@btk.st
Tel.: 08 551 579 88
Fax: 08 551 579 76

Bilaga 1 Beräkning av djurbesättningen

Djurbesättningen relateras till gödselenheten (GE).
En gödselenhet motsvarar 80 kg N och 70 kg P2O5.

Djurart	GE/djur	Djur/GE	DE/djur		
Avelstjur	0,8		1,25		1,2
Kor		0,7		1,5	1,0
Nötkreatur över 2 år		0,7		1,5	1,0
Nötkreatur 1 – 2 år	0,5		2,0		0,7
Kalvar		0,2		5,0	0,3
Får och getter till 1 år		0,03		30,0	0,1
Får och getter över 1 år	0,05		20,0		0,1
Hästar under 3 år och småhästar					0,7
Hästar 3 år och äldre					1,1
Gödsvin		0,14		7,0	0,16
Gödsvin över 50 kg					0,16
Avelsgalt					0,3
Avelssuggor (inkl smågrisar till 20 kg)	0,33		3		
Avelssuggor utan smågrisar					0,3
Ungsvin 20 – 50 kg				0,06	
Smågrisar					0,02
Värphöns (utan kompletterings uppfödning)	0,01		100		
Unghöns	0,005		200		
Gödkyckling		0,005		200	
Gödankor	0,007		140		
Gödkalkon		0,01		100	
Gödgäss	0,005		200		

För djur som producerar avvikande mängder gödsel på grund av deras ras, justeras mängderna neråt eller uppåt.
Gödselenheter skall räknas som genomsnitt av de under året befintliga djur på gården.

Bilaga 2 Följande foder är tillåtet att köpa in.

Endast foder från certifierad ekologisk odling får användas

Vid inköp av foder skall följande rangordning följas:

- 1.) Foder från certifierade Demeter odlingar,
- 2.) Från certifierad ekologisk odling,
- 3.) Från odlingar certifierade enligt EU:s förordning 2092/91,
- 4.) Från extensiva odlingar och naturreservat där konstgödsel och bekämpningsmedel inte använts

Upp till 50 % TS av fodret i en normal giva från arealer som ännu ej är fullt certifierade men sköts biodynamiskt och upp till 20 % TS från ekologiskt odlade arealer. "Demeter under omläggning" och ekologiskt foder får ej överstiga 50 % dagligt intag.

Konventionellt foder är ej tillåtet.

Svenska Demeterförbundet kan tillåta maximalt 50% ekologiskt foder för grisar och fjäderfä, om Demeterfoder inte finns tillgängligt, detta måste kunna styrkas.

Allt inköp av foder skall dokumenteras och deklarerats i samband med den årliga kontrollen.

A - För idisslare

- Grovfoder, som hö, halm, ensilage, majs och betor
- Spannmål, kli och eftermjöl
- Baljväxtfrö
- Lövhö
- örter
- Melass
- Ängar och odlade växter
- Foderblandningar innehållande ovanstående ingredienser
- Avfall från frukt och grönsaker
- Biprodukter från förädling (animaliska produkter undantagna)

B - Grisar

Utöver ovanstående under A, kan även följande användas:

- Skummjölkspulver utan tillsatser och mjölprodukter
- Vegetabiliska oljor från naturligt ursprung (förutsatt att gränsvärden för restsubstanser beaktas).
- Rent vegetabiliskt avfall

C - Fjäderfä

Utöver ovanstående under A och B, kan även följande användas:

- Torkade malda örter
- Paprikapulver

D - Följande fodermedel, som normalt ska skördas och lagras på gården, som tillgodoser behovet av grovfoder och energi (dock ej genom modifierade) får ersättas av konventionella fodermedel i nödsituationer (t.ex. oförutsägbara händelser som naturkatastrofer, brand etc.) och endast efter godkännande av Svenska Demeterförbundet.

- Hö, ensilage, så långt som möjligt från gårdar som inte odlar intensivt.
- Spannmål och biprodukter från spannmålsbearbetningen och från kvarnverksamhet
- Baljväxter (inga torkade presskakor)
- Foderbetor
- Oljeväxter, oljepressrester, skal

(Dispens 23 se bilaga 7)

Bilaga 3 Tillåtna kompletterings- och tillsatssämnen i utfodringen

- *Salt*
- *Algkalk, foderkalk, snäckskal*
- *Sjögräs*
- *Mineralblandningar och vitaminpreparat (=färdigblandning: inga isolerade aminosyror, företrädesvis av naturligt ursprung)*
- *Stenmjöl*
- *Fiskeleverolja*
- *"Carob"*
- *Vegetabiliska oljor, kfi, öljäst, melass som bärarämne i mineralfoder, som damm bindemedel och som presshjälpmedel (max 2% av innehållet)*
- *I biodling: socker (endast begränsad, se regler för bisköttsel)*

Blandningar får ej innehålla genmodifierade substanser eller vara framställda med hjälp av genteknologi/-teknik, skriftlig dokumentation som garanterar detta ska bifogas kontrollrapporten.

Som ensilerings medel tillåts:

- *Foder socker*
- *Gröpe av säd från certifierade odlingar*
- *Mjölksyrebakterier*
- *Vassla*
- *Melass*
- *Salt*
- *Våt och torr sockersnittel*

Bilaga 4 Tillåtna gödselmedel

Självförsörjning med gödsel skall eftersträvas. Tillförsel av nedan nämnda inköpta gödselmedel får endast göras vid behov. De biodynamiska kompostpreparaten ska, om möjligt även användas i dessa inköpta gödselmedel. Inköpta produkter för gödning ska deklarerats i samband med den årliga kontrollen. I vissa fall behövs analyser för skadliga ämnen. Nya gödselmedel får endast provas efter godkännande från Svenska Demeterförbundet.

1. *organiskt Handelsgödsel från certifierade ekologiska odlingar*
 - Kompost
 - Stallgödsel, flytgödsel (även efter utvinning av biogas)
 - Urin
 - Halm
 - Ekologiska skörderester
2. *Inköpta organiska gödselmedel*
 - Gödsel (höns gödsel endast från certifierad ekologisk hönshållning); skall helst prepareras direkt vid ursprungsplatsen (ingen flytgödsel och urin från konventionellt ursprung). Veterinärjournal med redovisning av eventuell medicinering krävs
 - Halm och annat växtmaterial
 - Biprodukter från förädling (gödsel från ren hornsubstans, hår- och fjäderavfall, fiskavfall och liknande produkter) som komplettering till gårdens gödsel;
 - Alg produkter
 - Trä produkter, endast från färskt trä och inte kontaminerad med fungicider eller insekticider. Tillåtet är sågspån, bark och trä avfall samt träaska från obehandlat trä
 - Torv utan syntetiska tillsatser, för plantupptragning, endast om inga alternativ står till förfogande, (alg produkter och torv ska användas återhållsamt på grund av resursbevarande hållning)
 - Betmassa, i överensstämmelse med bilaga 2 A i EG: s förordning nr 2092/91
3. *Inköpta mineraliska kompletteringsgödsel*
 - Stenmjöl (sammansättningen måste vara känd)
 - Lermjöl (t.ex. Bentonit)
 - Calciumklorid (CaCl₂; mot prickighet hos äpplen)
 - Alg mjöl och -extrakt
 - Gödselkalk, i regel långsam verkande (Dolomit, bränd kalk, musselkalk, alg kalk, kalk från järn- och stålindustrin). Snabbverkande kalk såsom bränd kalk endast för desinfektion, i överensstämmelse med bilaga 2 A i EG: s förordning nr 2092/91
 -
- 3.1. *Endast vid behov motsvarande jordanalyser och efter samråd med Svenska Demeterförbundet:*
 - Naturliga tungmetallfattiga fosfater (råfosfater)
 - Thomasmjöl
 - Magnesiumsalthaltigt Kaliumsulfat (Kalimagnesia: "Patentkali")
 - Magnesiumsulfat
 - Spårämnen
 - Vedaska
4. *Övrigt*
 - Vattenlösliga alg extrakt
 - Utdrag och beredningar av växter
 - Av mikroorganismer eller av växter framställda medel som aktiverar komposter

Bilaga 5 Tillåtna åtgärder och medel för växtvård- och växtskyddsbehandling.

Användningen av nedan uppräknade medel, särskild under 3 och 4, får endast ske vid konstaterat behov och endast om angrepp av skadegörare inte kan hållas under kontroll med biodynamiska åtgärder (t.ex. rytmisk besprutning av kiselpreparatet vid insektsangrepp, ogräs aska). Användningen skall ske i samråd med Svenska Demeterförbundet. Vid användningen av särskilda medel (t.ex. rent svavel, pyretrum) måste hänsyn tas till möjliga risker för nyttiga organismer.

Nya medel och tillvägagångssätt får endast provas ut i samråd med Svenska Demeterförbundet. Före köp av preparat ska man försäkra sig om, att inga verksamma ämnen ingår som inte är tillåtna enligt Demeterreglerna resp. är framställda från transgena organismer.

1. Biologiska och biotekniska åtgärder

- Befrämjande och insats av naturliga fiender till sjukdomsalstrare och skadedjur hos kulturväxterna (t.ex. rovkvälar, rovsteklar m.m.)
- Steriliserade manliga insekter
- Insektsfällor (färgfällor, lim fällor,)
- Feromoner (sexueldoftämnen; lockmedel i fällor)
- Mekaniska skyddsmedel (mekaniska fällor, snäckstaket och liknande)
- Avskräckningsmedel (icke kemiska avskräckningsmedel, t.ex. tujalolja)

2. Vidhäftnings medel, växtvårdande medel m.m.

- Preparat som befrämjar växternas motståndskraft och hämmar vissa skadegörare och sjukdomar:
- växtpreparat (nässelvatten, te av: malört m.m.), propolis, mjölk och mjölkprodukter.
- Vattenglas* (natriumsilikat, kaliumsilikat)

3. Medel mot svampsjukdomar

- Rent svavel (för frukt och vindruvsodling)
- Vattenglas* (natriumsilikat, kaliumsilikat)

4. Medel mot skadedjur

- Virus-, svamp- och bakteriepreparat (t.ex. bacillus thuringiensis)
- Naturligt pyretrumextrakt/pulver, dock ej till svampodling.
- Te eller avkok av kvassia trä
- Vegetabiliska oljeemulsioner (utan kemisk-tekniska insekticider) för speciella kulturväxter
- rena försåpade fetter
- (Neem)* Azadirachta indica
- Gelatin, sprit (etanol)*, stenmjöl*, kaffe*

5. Tillåten endast för specialiserade grödor, fleråriga och krukväxter

- Kiselgur (diatomacejord)*
- Kalciumhydroxid
- Kopparpreparat (Vid behov kan kopparpreparat användas men då med följande begränsning så att mängden koppar utslaget på en 5-års period inte överstiger 3kg/ha/år, och per sprutningstillfälle inte överstiger 500 gr/ha.
- Rent svavel (att sprutas före blomningen i fruktodlingar)

*såvida tillåtet enligt bilaga 2 B i EU: s förordning nr 2092/91

Bilaga 6 Omläggning av skiften och animaliska produkter från konventionell odling

Den vanliga tiden för omläggning för skiften eller skördar framgår av nedanstående uppställning. Om marken före omläggningen har odlats intensivt konventionellt kan tiden för omläggning bli längre. I särskild gynnsamma situationer (tidigare ekologisk odling) kan tiden för omläggning förkortas (se kapitel 7.3.1.)

1 = Starttid för omläggningen. Från denna tidpunkt sköts odlingen enligt Demeterreglerna. Under första och andra åren räknat från tidpunkt 1 = karensåren (2 karensår gäller även KRAV/EU certifiering) ska produkterna marknadsföras och märkas som konventionella.

2 = Produkterna som sås 24 månader efter omläggningens starttidpunkt kan erhålla certifiering/märkning "Demeter"

Skörden från fleråriga grödor, som t.ex. frukt och bär kan märkas med "Demeter" efter odlingen bedrivits 36 månader enligt reglerna för certifierad odling, och med de biodynamiska preparaten.

För djurens godkännande se avsnitten 5.3, 5.4, 5.5, 5.6 samt 5,7 i reglerna.

Exempel 1, spannmål: grundregel: den tredje skörden ger certifiering.

Exempel 2, mjölk: Om mjölk eller mjölkprodukter (t.ex. från gårdsegen förädling) säljs med märkning "Under omläggning till Demeter", måste åtminstone två tredjedelar av fodret vara "under omläggning till Demeter" certifierat. Max en tredjedel av foderrationen kan komma från skiften som är under omläggningens första år.

Retroaktiv karens tid

För företag/gårdar som anmält och drivit odlingen ekologisk med EU-bidrag som ekologisk odling under ett eller flera år, kan retroaktiv karens tid ansökas.

Grundkontrollen för ekologisk odling och djurhållning genomförs i Sverige av KRAV/SMÅK.

Bilaga 7 Dispenser

<i>Dispens nummer</i>	<i>Beteckning</i>
1	<i>Inköp av konventionellt utsäde</i>
2	<i>Fruktodling utan undervegetation</i>
3	<i>Nya odlings- och produktionstekniker, t.ex. nya gödselmedel, växtskyddsmedel, växtvårdande medel</i>
4	<i>Ingen egen djurhållning</i>
5	<i>Uppbundna djur</i>
6	<i>Ombyggnad av ladugårdsbyggnader</i>
7	<i>Tillgång till bete</i>
8	<i>Avsaknad av utepplats för nötkreatur</i>
9	<i>Avhoring, och avhormade djur</i>
10	<i>I nödfall: inköp av konventionellt basfoder</i>
11	<i>Begränsning av införsel av ekologiskt foder</i>
12	<i>Införsel av foder</i>
13	<i>Inhysning av boskap</i>
14	<i>Gemenskapsbeten</i>
15	<i>Införsel av djur</i>
16	<i>Inköp av kalvar till avel</i>
17	<i>Inköp av konventionella smågrisar</i>
19	<i>Inköp av konventionella gödtuppar</i>
20	<i>Stegvis certifiering (omläggning) av arealer</i>
21	<i>Stegvis certifiering (omläggning) av perenna kulturer</i>
22	<i>Längre omläggnings tider (längre än fem år)</i>
23	<i>Inköp av basfoder</i>

Alla dispenser måste sökas hos Svenska Demeterförbundet

Bilaga 8 Minimålder för slakt av fjäderfä

<i>Sort</i>	<i>Minsta ålder (dagar)</i>
<i>kyckling</i>	<i>81</i>
<i>kalkon och gödgås</i>	<i>140</i>

Bilaga 9 Tillåtna medel för rengöring och desinficering av djuranläggningar

- *Såpa och tvål*
- *Vatten och ånga*
- *Kalkmjölk*
- *Kalk*
- *Osläckt kalk*
- *Natriumhypoklorit (i form av flytande blekmedel)*
- *Kaustiksoda*
- *Kaustik kali*
- *Väteperoxid*
- *Naturliga växtessenser*
- *Citronsyra, persyra, myrsyra, mjölksyra, oxalsyra och ättiksyra*
- *Alkohol*
- *Salpetersyra (mejeriutrustning)*
- *Fosforsyra (mejeriutrustning)*
- *Produkter för desinficering av spenar och mjölkningsanläggningar*
- *Natriumkarbonat*

BILAGA 10 Biodynamiska preparat

Kvalitetssäkring vid framställning av de Biodynamiska Preparaten

Allmänt

De biodynamiska preparaten är naturmedel som tillsätts i mycket små doseringar för att främja livsprocesserna i jorden, växternas tillväxt och kvalitet samt djurens hälsa. De främjar det biologiska systemets förmåga till självreglering. (Raupp und König 1966).

De biodynamiska preparaten har stor betydelse i biodynamisk odling och är därmed oersättliga. För att bli godkänd enligt Demeterförbundets regler måste preparaten användas.

Inom lantbruket framställs preparaten av växtdelar, korgödsel och kvartsmjöl. En del av de nämnda materialen grävs ner i jorden inneslutna i organhöljen av animaliskt ursprung. Där får de ligga i ett antal månader. Efter framställningsprocessens slut avlägsnas organhöljena och dessa destrueras enligt gällande regler.

Det finns två fältpreparat; humuspreparatet och kiselpreparatet.

Av humuspreparatet används 100gr/ha. Av kisel preparatet används 5gr/ha.

Av varje kompostpreparat används 1-2 cm³ per 10 m³ kompost fastgödsel eller 25 m³ flytande gödsel.

Ytterligare information om preparatens framställning och användning finns i handböcker utgivna av Wistinghausen 1997 och 1998.

Biodynamiska Preparat av Thomas Lüthi och Berit Löfström 1993.

Information om biodynamisk odling finns i; Biodynamisk odling i forskning och försök, Artur Granstedt, 1993.

Grundprincip för framställning av preparaten

De biodynamiska preparaten framställs på gården med hjälp av naturprocesser som sker i marken. De komponenter som behövs för preparaten skall så långt som möjligt komma från den egna gården.

Sammanhanget med de biologiska processerna säkerställs genom framställningsmetoden och genom de sätt som preparaten verkar på.

Organhöljenas funktion är att komplettera och förstärka de inneslutna läkeväxternas och övriga substansers (gödsel och kvarts) egenskaper.

Det är viktigt att organhöljena är av livsmedelskvalitet. En teknisk desinfektion av organhöljen kan därför inte komma i fråga.

De biodynamiska preparaten som framställs på detta sätt anses få en enzymliknande verkan på livsprocesser i mark och växter, där endast ytterst små mängder behövs för att åstadkomma önskad effekt.

Substanser och höljen som används för preparaten

För framställning av preparaten används följande komponenter:

Preparat	Material	Djurorgan	Mängd/år
----------	----------	-----------	----------

Fältpreparat

humuspreparat	korgödsel	køhorn (1*)	50 gram /0,5 ha
kiselpreparat	kvartsmjöl	køhorn (1*)	2 gram /0,5 ha

Kompostpreparat / gödseltillsats

kamomill blommor	tarm (2*)		1 portion av samtliga till
ekbark	yttre bark	skalle (3*)	10 m ³ fastgödsel/kompost
maskros blommor	bukhinna (4*)		
rölleka * blommor	urinblåsa (5*)		
brännässla*	ovanjordisk del		inga organ

vänderot* blomextrakt inga organ

* tillverkningen omfattas ej av EU:s förordning nr 1774/2002

Anmärkning

(1*) Ett horn kan användas 5 ggr

(2*) Tarm från nötkreatur, ej från BSE område

(3*) Husdjursskalle (kraniet) från gris, häst eller kriga under 1 år

(4*) Bukhinna från nötkreatur

(5*) Urinblåsa från hjort

Organens ursprung och behandling

De organ som används skall så långt som möjligt komma från ekologiska/biodynamiska djur från den egna gården. Horn kan också tas från horn gödsel (spån) tillverkning.

För alla organ (med undantag av hjortblåsor och horn) handlar det om material som är dugligt som livsmedel enligt kategori 3 i EU:s förordning nr 1774/2002.

Organen skall användas färsk eller i torkat tillstånd.

Innan skallen fylls med ekbarck skall den rensas genom mikrobiell nedbrytning av mjukdelarna i en tillsluten sågspånskompostblandning. Rester skall sändas till destruering för djurorgan.

Vid preparatframställning skall de fyllda organen skyddas från vilda djur (t.ex. i oglaserade lerkrukor, inom stängsel etc)

Efter framställningen skall rester efter organen skiljas från preparaten och sändas till destruering för djurorgan.

Dokumentation

Framställningsprocessen skall dokumenteras så att upplysningar när som helst kan ges enligt följande;

- Organens härkomst (slakteri, djurart, ursprung samt mängd)
- Platsen för preparatframställning, med läggeskiss
- Datum för preparatens nedgrävning och uppgrävning
- Registrering av rester av organ med bekräftelse från destrueringsinstans

Kontroll

Vid Demeterförbundets kontroll skall ovanstående anteckningar rutinmässigt kontrolleras.

Riskbedömning

Användandet av de biodynamiska preparaten utgör ingen ytterligare risk därför att;

- Organhöljerna har livsmedelskvalitet (skalle, tarm, bukhinna) eller är tillåtna som gödning (horn)
- Organen rensas från preparaten efter framställningen och destrueras
- Den minst halvårslånga nedbrytningsprocessen innebär att ev. patologiska sjukdomsanlag försvinner och att preparaten uppnår en biologisk stabilitet
- Den använda mängden preparat är låg (några gr/ha)
- Gödselpreparaten tillförs jorden och inte själva plantan

Med hänsyn till de små mängder som används och den naturliga mikrobiologiska nedbrytningen i marken kan framställningen och användningen av preparaten betraktas som helt riskfri.

Litteraturhänvisning

Raupp, J & U.J. König (1996): Biodynamic preparations cause opposite yield effects depending upon yield levels. Biol. Agric. & Hort. 13,175 - 188

*Wistinghausen, C.v., W. Scheibe, H. Heilmann, E.v. Wistinghausen, U.J. König (1997):
Anleitung zur Anwendung der biologisch-dynamischen Präparate. Arbeitsheft Nr. 2. Stuttgart, 2.
Aufl.*

*Wistinghausen, C.v., W. Scheibe, E.v. Wistinghausen, U.J. König (1998): Anleitung zur Herstellung der biologisch-dynamischen
Präparate. Arbeitsheft Nr. 1. Stuttgart, 3. Aufl.*

Thomas Lütthi och Berit Löfström (1993): Biodynamiska Preparat.

Artur Granstedt (1993): Biodynamisk odling i forskning och försök.